

Dementie met andere ogen

Regisseur Griet Teck over
'Feel my Love'

'Griet, waar begin je aan... Een film over mensen die de hele dag in hun stoel zitten. Dat is zo deprimerend.' Dit was één van de reacties die Griet Teck definitief deed besluiten *Feel my Love* te maken, een creatieve documentaire over mensen met dementie die vanaf 15 oktober in de Nederlandse en Vlaamse bioscopen draait. Een standpunt innemen wil ze niet, enkel de kijker door haar lens mee laten kijken naar wat ze ziet. En in die blik verliest dementie zijn angel.

Bijna drie jaar van haar leven besteedde Griet Teck (32) aan een documentaire over dementie. Tot dat moment was zij niet eerder met de ziekte in aanraking gekomen. Vanwaar de motivatie om zo diep in dit onderwerp te duiken?

Griet: '*Carla Molenberghs*, directrice van Huis Perrekes, benaderde me na een radio-interview naar aanleiding van een korte film over mijn broer Johan, die een ernstige verstandelijke

beperking en autisme heeft. Kennelijk had ik bij haar een snaar geraakt, had ze gemerkt dat mijn manier van kijken en de manier waarop ik met mijn broer omga, naadloos aansluit bij hoe men in Huis Perrekes werkt. Dat gevoel bleek wederzijds. Toen ik er voor het eerst kwam, was ik enorm onder de indruk van de huiselijkheid. Ik zag bewoners in de open keuken, in de groene wintertuin, er kwam een hond naar me toe... Het was helemaal niet het miserebele prentje van woonzorgcentra en leven met dementie dat veel mensen in hun hoofd hebben. Dat raakte me zo dat ik er niet lang over heb hoeven nadenken of ik die film wou maken. Het was vooral de mens achter de ziekte die mij raakte.'

Wat kenmerkt jouw manier van kijken precies?

Griet: 'Het is meer een manier van zijn, ik kan dat moeilijk uitleggen. Kijk, mijn broer Johan is nu 23, maar hij heeft een verstandelijke leeftijd van twee à tweeënehalf jaar. Ik kan niet met hem praten, hij uit enkel losse

woorden. Toch zie ik hem heel graag. Ik kan zelfs zeggen dat de relatie met hem een van de meest betekenisvolle in mijn leven is. We hebben contact via aanraking, we gaan wandelen, lachen om de geringste dingen. Dat zijn bijzonder waardevolle momenten, waarbij je verder kijkt dan de beperking. Bij dementie is dit niet anders. Verschillende mensen die de film in een voorvertoning zagen, hebben me gevraagd of al die mensen die erin voorkomen wel echt dementie hebben. Dat men die vraag stelt, betekent dat de film erin geslaagd is om de mens achter de ziekte te laten zien.'

Wat heb je dan vooral opgemerkt, met jouw blik, zonder ervaring in de zorgsector?

Griet: 'Vooral dat je gewoon naast iemand kan gaan zitten en dat je niet per se een gesprek hoeft te beginnen. Gewoon proberen er te zijn. Iemand hand vastpakken – of beseffen dat je dat juist niet moet doen. Je voedt de ander door er te zijn. En ook al heb je weinig tijd, bijvoorbeeld wanneer

« Regisseur

Griet Teck: 'Het was helemaal niet het miserabele prentje van woonzorgcentra en leven met dementie dat veel mensen in hun hoofd hebben.'

kan ik samen met hem in het hier en nu zijn. Dit leven in het nu heeft hij mij bijgebracht en daar ben ik heel dankbaar voor. En daar ligt ook de link met *Feel my Love*: mensen met dementie leven ook zo sterk in het hier en nu.'

De film is een aaneenschakeling van losstaande momenten, als een caleidoscoop van scènes, zonder verhaallijn. Het zijn alledaagse momenten vaak, maar bijzonder krachtig in beeld gebracht. De camera zit de bewoners op de huid, we beleven het moment met hen mee. De scènes fascineren en de bijna anderhalf uur durende film is voorbij voor je er erg in hebt.

Kun je een tipje van de sluier optichten hoe je dit filmisch bereikt?

Griet: 'Om te beginnen ben ik een jaar wekelijks in Huis Perrekes aanwezig geweest, regelmatig ook 's nachts. Ik moest deel worden van het geheel, volledig naar de achtergrond verdwijnen. Eerst was ik er zonder camera, later steeds vaker met. Die tijd nemen is noodzakelijk, want anders heb je teveel invloed op het gedrag van bewoners en zorgverleners. Ik was er dan ook alleen, met een kleine camera. En ik zette micro's op verschillende plaatsen, zodat je het geluid ook telkens van dichtbij hebt. Af en toe liet ik mijn camera draaien en ging ik zelf weg uit de ruimte. Dat leverde soms echte pareltjes op.'

'Verder is de film ook zo puur mogelijk gemaakt, ik heb zes maanden over de montage gedaan. Uit de massa beelden heb ik zo strikt geselecteerd dat elk moment op zichzelf al iets overbrengt. Soms betekent dit dat je iets niet laat zien of enkel suggereert. De dame op haar sterfbed heb ik niet laten zien. Dat hoeft ook niet: de scène wint aan kracht door enkel het hondje te laten zien dat bij haar op bed ligt. Het suggestieve maakt het krachtiger.'

Wat zijn jouw favoriete scènes?

Griet: 'Het openingsshot bijvoorbeeld, waarbij een vrij jonge bewoonster >

je iemand moet wassen, dan nog kun je dit op een zeer aandachtige manier doen. In Huis Perrekes noemen ze het 'afwezig aanwezig zijn': je bent er wel, maar valt niet op. Je staat aan hun zijde en biedt geborgenheid, maar zij leven hun leven. In feite is die houding iets heel universeels en in die zin gaat mijn film ook niet per se over dementie, hij gaat over nabijheid onder mensen.'

Die houding aannemen is minder vanzelfsprekend dan het lijkt. Hoe heeft jouw manier van omgaan met je broer zich ontwikkeld?

Griet: 'Het is in mijn relatie met mijn broer zeker niet altijd zo fijn geweest.

Er is acht jaar leeftijdsverschil. Ik ben de oudste van vier, hij is de jongste. Als kind was dat moeilijk. Johan vroeg veel aandacht, wij moesten ons eigen plan trekken. Mijn moeder was gericht op het probleemkind en dat leverde veel spanningen op die ik in mijn korte film Johan heb kunnen blootleggen. Het kantelmoment voor mij is gekomen toen Johan opgenomen werd omdat het niet meer ging thuis. Sindsdien zagen we hem minder en werden mijn contacten positief. Vooral de momenten met hem alleen waren bijzonder. In die periode was ik zelf uit de puberteit en kon ik anders naar mijn broer kijken. Naar gisteren of morgen kan ik hem niet vragen, maar vanaf die tijd

rondjes in de tuin loopt. Zij was een heel bijzondere vrouw, helemaal in zichzelf gekeerd. Ik stond op een platform boven en volgde haar wandelbewegingen: schaduw en licht, scherpe en onscherpe beelden wisselen elkaar af; het kan symbool staan voor wat mensen met dementie mogelijk vaak ervaren. Verder de vele muziekcènes, zoals de bewoner die door de muziektherapeute begeleid wordt om voor het eerst in heel lange tijd klarinet te spelen. Het was een magisch moment.’ ‘Ik denk ook aan het beeld met de in elkaar verstrengelde handen bij het onweer. Het betrof twee mensen met wie je nog maar moeilijk contact kunt maken, maar die elkaar wel geborgenheid geven. Een hand neemt een arm vast, twee handen vinden elkaar. Zo zijn er constant van die kleine gebaren die duidelijk maken dat mensen jouw aanwezigheid voelen, hoe onbereikbaar ze soms ook geworden zijn. En dat ze dezelfde behoefte hebben aan warmte en aandacht.’

‘Ik ben altijd enorm gefascineerd geweest door dergelijke kleine dingen die een soort waarheid in zich dragen. Ik kan het moeilijk uitleggen, het is de *condition humaine* die zich in de kleine gebaren laat zien. Daartoe heb ik me altijd aangetrokken gevoeld, in de film over mijn broer heb ik juist dat ook laten zien. Door de reacties hierop ben ik gaan begrijpen dat dit voor mij de sleutel is bij mijn werk. Voor *Feel my Love* had ik dus al bij voorbaat een benadering gevonden, ik hoefde er niet meer naar te zoeken. En in volgende projecten wil ik daarop voortbouwen.’

In die zin drukt de film jouw manier van kijken naar de mens en het leven uit. Is het daarmee eerder kunst dan een maatschappelijk statement over hoe je dementie moet bezien?

Griet: ‘Nee, ik wou geen standpunt innemen, wel de kijker meenemen in mijn manier van kijken en voelen. Dat is veel krachtiger. Ik hoop dus dat de mensen kunnen zien hoeveel moois er

nog is, waartoe iemand met dementie nog in staat is. Als men aan de film een gevoel van liefde overhoudt of hoop om wat nog is, dan ben ik daar heel blij mee. Ik aarzel om mijn film kunst te noemen. Ja, het is mijn persoonlijke manier van kijken. En ja, veel mensen hoor ik zeggen dat de film zijn onderwerp ontstijgt. Het zit vol poëtische

‘Door mijn bril kijk je naar wat er wel is en dan valt wat mensen niet meer kunnen minder op’

beelden, steeds geworteld in de werkelijkheid. Oké, misschien dan toch kunst. Goede kunst houdt inderdaad wel een spiegel voor, maar neemt geen standpunt in. En ja, dan doet het deugd als blijkt dat mensen nadien anders kijken. Iemand zei me na een voorvertoning: “Nu ik die film heb gezien denk ik dat ik de dementie van mijn vader veel te ernstig heb ingeschat. Het is niet zo erg als het lijkt.”

Maar als je de beelden zo uitsellecteert, krijg je dan niet een sterke verdichting van kwalitatieve scènes en dus een vertekening van de werkelijkheid? Toont de film met andere woorden niet een te positief beeld?

Griet: ‘Nee, dementie is geen sprookje. Er is dan ook goed voor gewaakt dat het niet enkel de goede momenten zijn. Ik ben de moeilijke momenten niet uit de weg gegaan, maar blijkbaar merken mensen die minder op. Dat komt doordat ik de blik omkeer: door mijn bril kijk je naar wat er wel is en dan valt

wat mensen niet meer kunnen minder op. Als ik dan wijs op de zeer angstige vrouw of de bewoner die met een lepel uit een schoen lijkt te eten, beseft men dat ik de confrontatie niet uit de weg wou gaan.’

Dat klopt voor wat het verlies van mogelijkheden van de bewoners betreft. Maar de omgang is in de film altijd zeer warm. In die zin zien we hier optimale zorg.

Griet: ‘Ik merk dat de film veel vragen oproept over zorg. Er worden volop voorzieningen gecreëerd waar gepaste zorg wordt georganiseerd, maar de aandacht voor de mens met dementie zelf komt te vaak in de verdrukking: er gewoon zijn, de kleine gebaren, eens iemands hand vasthouden op een moeilijk moment... In feite toont *Feel my Love* eenvoudigweg een manier van omgaan met kwetsbaarheid, hoe een hele omgeving mensen kan dragen. En daarbij gaat het om veel meer dan dementie. De film neemt geen standpunt in. Maar door te laten zien wat kan, roept hij vragen op en zet hij aan tot gesprek. ♦

TEKST PATRICK VERHAEST

Patrick Verhaest is redacteur van *Denkbeeld*, projectmedewerker bij het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw en coördinator van de opleiding tot begeleider-animator aan de VSPW te Mol. **Meer informatie:** www.grietteck.be; op deze site is ook haar korte film *Johan* te zien.

Voor data van bioscoopvertoningen:
www.feelmylovethefilm.com.

